

opinatus est Navarrus in Enchirid. de Orat., c. 7, n. 20, tum quia culpa non debet ei patrocinari, nec libertatem conferre; tum etiam quia semper manet religiosus, et ad suum monasterium aliquo modo reverti potest, si velit. Hanc opinionem sequitur Emmanuel Roder., tom. 1 Quæstionum regular., quæstione 30, art. 19, quia non sunt hi exonerandi, nisi in his quæ in seculo commode servare non possunt, cum sua culpa extra religionem sint; sed possunt commode canonicum officium dicere; ergo. Sed hæc non cogunt, quia prius quærendum est fundamentum obligationis, quam quærat ratio excusationis. Hic ergo non ideo hos excusamus, quia commode servare non possunt hanc obligationem, sed quia in eis deest obligationis fundamentum, quod non est nuda professio, ut dictum est, sed professio, cum actuali deputatione ad chorum, et consuetudine in illa fundata; per ejectionem autem, licet non tollatur professio, tollitur actualis deputatio ad chorum, et mutatur quodammodo status, in quo illa obligatio fundatur. Nec refert quod sua culpa ejectus sit, quia illa fuit causa remota, ad cuius pœnam per accidens secutum est, ut tolleretur fundamentum hujus obligationis. Ut si intra religionem ipsam aliquis propter delicta transferretur a statu monachorum chori, ad gradum laicorum, consequenter tolleretur illa obligatio; et de obligatione ad servandam totam regulam idem dicendum est. Nec illud reputatur commodum, quia plus habet incommodi et pœnæ, licet, supposito tali malo pœnæ, aliquod onus auferat. Unde quoad hoc non est eadem ratio de fugitivo, nam ille revera non mutavit statum et gradum in suo ordine, et ideo cum eadem obligatione manet.

14. *De gestatione habitus.* — Tertio, quod ad habitum pertinet, certum est hunc religiosum non teneri, imo nec posse habitum suæ religionis deferre, quia juste illo privatus est, et quia est depositus et quasi degradatus a monachatu, et ideo ei non permittitur habitus religionis. Item, illud cederet in magnam injuriam et infamiam talis religionis. Denique habitus ille, juxta communem impositionem et conceptionem, significat actualem unionem cum tali religione, et vitam sub obedientia ejus; quæ significatio in tali persona falsa est. Atque ita sentit Navarrus, citatis locis, præsertim Comment. 3 de Regularib., ubi significat teneri hunc religiosum ejectum ad deferendum habitum clericalem; existimo ta-

men ex vi professionis ad hoc non teneri; nam, si sit clericus, ratione ordinum tenebitur, quantum gradus ordinis postulaverit; si autem clericus non sit, existimo posse manere in habitu laicorum, quia potest in eorum statu perpetuo manere sine animo suscipiendi ordines; cur ego obligabitur clericalem habitum deferre? Item, si ejectus sit ex religionis laicis, certum videtur non cogi ad habitum clericalem; ergo idem est, licet esset ex deputatis ad chorum, si nondum erat ordinatus, quia sine culpa potest animum mutare, et celibatum in statu laicorum servare. Quare nec per obedientiam Episcopi existimo posse cogi ad talem habitum deferendum, quia hoc directe non vovit, nec etiam vovit obedire in omnibus sine discrimine, etiam si per se non pertineant ad statum religiosum; habitus autem clericalis per se non pertinet. Solum ergo potest obligari ut honestum habitum deferat, consentaneum ei qui castitatem, imo etiam statum perfectionis profitetur; in particulari autem prudenti arbitrio hoc relinquendum est. Ut, si persona ejecta, esset monialis professa, cogi posset ad habitum honestum, virginibus accommodatum, perferendum, non vero ad aliquem specialem modum, vel figuram propriam aliquam, ut est in viris habitus clericalis.

15. *De habitationis modo.* — Quarto, idem cum proportionem dicendum est de loco et habitatione hujus ejecti. Fuit enim opinio Frederici de Senis, posse ab Episcopo obligari ut in aliquo loco solitario vivat, ut ibi servet substantialia religionis. Sed hoc merito refellit Navarrus, dict. consil. 79, quia nullo jure nec ratione fundatur; ille enim ejectus nec solitariam vitam vovit, nec etiam promisit obedire in hujusmodi rebus, nec ille modus vivendi est secundum regulam, secundum quam obedire promisit; nec etiam est illud medium necessarium ad servandam castitatem, vel paupertatem quam vovit. Quocirca solum poterit ab Episcopo obligari, ut in loco honesto vivat, ubi sine periculo morali castitatis violandæ conservari possit.

16. Major enim dubitatio est supra tacta in fine n. 9, an possit hic religiosus obligari ad vivendum in eodem loco semper, vel sub obedientia ejusdem Episcopi, vel possit libere et pro arbitrio suo mutare solum, vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam transeundo, in reliquis parendo Episcopo sub quo fuerit, juxta mensuram suæ obligationis. Navarrus, dict. Comment. 2, n. 34, sentit non posse mutari

suo arbitrio, cum sit religiosus, et consequenter velle aut nolle non habeat, cap. *Quorundam*, cap. *Si religiosus*, de Elect., in 6; ideoque teneri ibi habitare ubi Episcopus præscripserit, et postquam uni Episcopo subjectus est, non poterit sine licentia ejus mutare domicilium. Quæ sententia, etsi tutissima videatur, non video tamen quomodo fundari possit sufficienter. Quia ille non vovit clausuram nisi religiosam et cœnobicam, seu conventualem, ut sic dicam; seu, quod perinde est, non vovit obedire quoad habitationem nisi secundum regulam; habitatio autem secundum regulam supponit permanentiam in religione, ejusque communi vita; ergo, ablato hoc fundamento, non manet obligatio obediendi in hac materia. Et confirmatur, quia alias durior et strictior esset quoad hanc partem obligatio religiosi ejecti, quam erat in sua religione, quia teneretur semper manere sub obedientia ejusdem Episcopi, si ipse velit, et in loco ab eo designato, quod jugum durissimum est. Quare non censeo esse imponendum sine majori fundamento obligationis. Nam obligatio obediendi non est absolute in omnibus, sed secundum regulam, ut supra declaratum est, et cum eadem limitatione intelligitur religiosus non habere velle aut nolle, scilicet, in his quæ secundum regulam præcipiuntur; in his autem quæ sunt extra, vel supra regulam, potest habere aliquam libertatem. Et ita in presenti existimo posse mutare domicilium sine licentia obtenta a suo Episcopo, vel intra eandem diœcesim, vel ad aliam migrando. Et consequenter censeo, in dubitatione supra posita, in num. 9, etiam a principio cum ejicitur, esse in suo arbitrio eligere Episcopatum in quo vivat, et Episcopum cui se subijciat, quamdiu ibi vixerit; quia nullum video votum vel præceptum quod ad aliud cogat.

17. *De actibus pœnitentiæ, orationis et misericordiæ.* — *Limitatio, circa hos actus pro tuenda castitate.* — Quinto censeo idem esse dicendum de specialibus actibus, seu exercitiis virtutum, ut sunt jejunia, disciplina, aut aliæ corporis afflictiones, orationes vocales aut mentales, aut opera misericordiæ corporalis vel spiritualis circa proximos; existimo enim non posse obligari per specialem obedientiam Episcopi, nisi quatenus ad castitatis observationem judicaverit esse necessarium. Probatur, quia ex vi regulæ pro eo statu non tenetur ad talia opera, ut ostensum est; sed ex vi obedientiæ solum potest ad illa obligari, quatenus sunt secundum regulam, id est, quatenus regula

ipsa ad ea obligat; ergo. Item, quia alias posset obligari ab Episcopo ad hæc opera pro arbitratu Episcopi, sine ullo respectu ad regulam, quod repugnat; alias potestas Episcopi ad præcipiendum ex vi voti obedientiæ major esset quam fuisset in Prælati religionis, quod dici non potest, cum sit quasi subrogata loco illius. Sequela vero patet, quia respectu ejecti regula perinde se habet ac si non esset, quia (ut sic dicam) non est pro illo posita, sed pro religiosis et obligatione et usu. Addidi vero limitationem de necessitate talium operum ad observationem castitatis, quia existimo, unam ex potissimis materiis voti obedientiæ esse, ea quæ pertinent ad observationem aliorum duorum votorum, et ob eam causam potissimum requiri hoc votum in omni statu religioso, etiam privato, ut supra tetigi, et infra latius dicam. Unde, quia votum castitatis in tota sua vi et usu integrum manet, licet aliæ regulæ et obligationes cessent, hæc semper durat, et consequenter secundum illam potest per obedientiam injungi quidquid specialiter ac prudenter judicatum fuerit necessarium. Hujus autem rei judicium apud Prælatum esse debet, ut per se constat. Nec expectanda est extrema necessitas aut evidens periculum. Sed satis est quod tale medium judicetur valde conveniens ad præcavendum periculum, vel ad quamdam majorem securitatem, qualis in omni statu religioso procuranda est.

18. *De subjectione ad Episcopum in tribus.* — Sexto et ultimo concludo, hunc religiosum non teneri obedire Episcopo, nisi in tribus materiis. Primo, in his rebus quæ secundum generale arbitrium prudentiæ pertinerint ad decentiam status religiosi, prout in illo modo vivendi durat, in honestate ac decentia habitus, occupationis, seu negotiationis, conversationis, et similia. Secundo, in his quæ pertinent ad castitatem religiosam. Tertio, in his quæ ad usum paupertatis necessaria sunt. Hæc probantur imprimis, quia nulla probabilior ratio hujus obedientiæ et subordinationis assignari potest. Quia non debet hæc obedientia esse sine aliqua mensura, cum hoc sit ultra ordinariam mensuram status religiosi; illa autem mensura non est prior regula, quia ad illam non tenetur, nec alia, quia illam professus non est; ergo non potest alia excogitari, nisi quæ ex ipsis votis et decentia status sumitur. Confirmatur, quia in illis tribus reperitur ratio clara; nam imprimis votum obedientiæ vix potest ad usum reduci sine subordinatione obedientiæ ad aliquam personam in

materia ejusdem voti, ut ex superioribus constat. Deinde obedientia religiosa ex generali ratione sua ordinatur ad debitam instructionem, et aliquam disciplinam pro illo statu, et maxime ad observantiam castitatis; ergo si manet in hoc religioso obedientia ad Episcopum, maxime propter illa tria capita manet; præter illa vero nullum aliud potest cum fundamento addi; ergo. Et per hæc satisfactum est omnibus interrogationibus in præcedenti dubio propositis.

De obligatione quoad votum paupertatis.

19. *Ejecto non in perpetuum incumbit afferre quæ in seculo acquisivit, si revocetur.*—Dixi a n. 10 de voto obedientiæ; superest dicendum de effectibus, et obligationibus quas votum paupertatis habere potest in hujusmodi religioso ejecto. Et imprimis quæri solet cui acquirat ea, quæ quacumque via recipit vel lucratur: certum est enim non acquirere sibi talium rerum dominium, quia non est capax ejus; cui ergo acquirat? Est autem quæstio, quando juste et per definitivam sententiam in perpetuum ejectus est; nam si temere et injuste sit ejectus, adhuc acquirat monasterio secundum omnes, quia temeritas aut injustitia particularis Prælati non potest nocere monasterio, ut notavit Panorm., in cap. *Sicut nobis*, de Regular., n. 6, et in cap. univ., de Infantibus et langu. expos.; Archidiaconus, cap. *Abbatas*, 18, quæst. 2, ex Regula *Delictum*, de Regul. jur., in 6, in quibus auctoribus, et aliis citandis, advertendum est, promiscue tractare hoc punctum, de ejectis, fugitivis vel translatis; sed nos sigillatim de his agimus, et ideo confundendæ non sunt difficultates, nam sunt valde diversæ; hic enim solum de juste ejectis agimus, et maxime de perpetuo ejectis; nam si non sit perpetuo expulsus, sed ad tempus, monasterio acquirat, quia, licet pro eo tempore, quo extra illud vivere compellitur, possit usus rerum ad suam sustentationem retinere, tamen non potest eas in alios usus distrahere, cum revera sit subditus religionis, et finito tempore, tenetur cum suis omnibus rebus ad religionem redire. Imo etiam existimo, quod licet juste et omnino ejectus sit, quamdiu non emendatur, nec procurat redire, sed per eum stat quominus recipiatur, pro tunc acquirere monasterio, saltem quoad hunc effectum, ut si monasterium velit illum revocare, teneatur omnia secum deferre et monasterio tradere; nec possit ea in alium usum distrahere, quod a fortiori patebit ex dicendis.

20. *Ejectus in perpetuum non acquirat monasterio.*—Imo nemini acquirere, quidam censent.—*Aliorum placitum, quod acquirat Episcopo.*—*Navarri placitum, quod acquirat Deo.*—Difficultas vero est, postquam jam est omnino ejectus sine spe redeundi, etiamsi per ipsum non stet. In quo casu fere omnes Doctores conveniunt, hunc ejectum non acquirere monasterio, a quo ejectus est, quia jam non habetur ut membrum ejus. Item, quia videtur renuntiasse juri suo, vel potius necessario amisisse illud, ita expellendo personam, quia abdicat a se dominium ejus quantum potest. Dicit imprimis posset, nulli acquirere, quia non monasterio, eo quod ab illo absolutus sit; nec alteri, quia nullius alterius est; ergo nulli. Unde fiet, ut contractus ab illo facti nihil valeant, sed solum accipiat usum rerum. Hanc opinionem refert Innocentius, cap. *Cum olim*, 2, de Privileg., n. 2. Non est tamen verisimilis, præsertim quoad ultimam partem; nam si ille dono accipit aliquid ab eo qui potest donare, et cum aliis conditionibus requisitis ad valorem donationis quantum est ex parte donantis, revera tenebit donatio, saltem quoad hoc, ut a donante revocari non possit; ergo abdicavit se dominio rei donatæ. Ideoque argumentum fieri potest de venditione, emptione, et similibus. Unde etiam fit ut talium rerum dominium alicui acquiri debeat, quia non manent sine domino, et quasi pro derelicto, ut magis ex dicendis patebit. Alii ergo dixerunt, illum acquirere Episcopo, quia sub ejus obedientia vivit. Ita Innocentius supra, quem videtur sequi Panormitanus, locis citatis, et cap. ult., de Regul.; Antonin., 3 p., tit. 16, c. 5, § 4; Angel., verb. *Monasterium*, n. 6; Tabiena, verb. *Relig.*, numero vigesimo septimo. Verumtamen hæc opinio non satis explicat quis sit proprius dominus illorum honorum; certum enim est Episcopum non esse dominum illorum, cur enim? ad summum ergo esse potest dispensator, tanquam Prælatum, cujus facultate distribuenda seu applicanda sunt; dominus autem esse non potest, quia nullum titulum domini habet. Et ideo Navarrus, dict. Comment. 2, de Regularib., numero trigesimo tertio, dixit, hunc ejectum acquirere Deo, et administrationem ejus pertinere ad Episcopum; et ita exponit auctores proxime citatos. Ipse autem fundatur in suo generali principio, quod omnia ecclesiastica bona sunt immediate sub solo dominio Dei, de quo alias; nobis enim necessarium videtur semper addere aliquod dominium humanum, seu

quod ad aliquem hominem vel hominum communitatem pertineat circa talia bona.

21. *Resolutio, quando religiosus transfertur ad aliquam Ecclesiam regularem, vel secularem.*—Dico ergo, hunc ejectum considerari posse vel solum ac præcise ratione ejectionis, vel ratione translationis ad aliam Ecclesiam regularem, per professionem in illa; vel secularem, per beneficium. Ratione translationis certum est acquirere Ecclesiæ, vel monasterio ad quod translatus est, cap. 1, 18, quæst. 1, cap. *Si quis translatus*, 21, quæst. 2; et infra, c. 13, latius dicitur de translatione ad monasterium. Translatio autem ad Ecclesiam secularem fieri potest vel per beneficium in illa susceptum, et tunc etiam est res clara, et infra c. 19 tractanda; vel fieri potest solum per habitationem et domicilium, ac obedientiam jam præstitam Episcopo illius loci, absque ullo beneficio, sed vivendo ex eleemosynis, vel aliis suorum operum fructibus, vel stipendiis (non est enim dubium quin utroque modo liceat tali religioso vivere, cum neutrum sit prohibitum, nec per se malum, nec ab statu religioso alienum aut indecens, ut in superioribus generatim tractatum est, et in particulari tractat Navarrus, dict. Comment. 2, n. 37). Igitur de religioso hoc tantum modo translato ad Ecclesiam secularem, etiam censeo veram esse communem sententiam, scilicet, acquirere illi Ecclesiæ ad quam specialiter translatus est, id est, bona illius pertinere ad bona communia illius Ecclesiæ, cum onere alendi illum, et cum potestate utendi bonis illis quæ acquirat, de licentia Episcopi, quæ debet esse justa, et in pios usus, non extraneos, nec alienos ab illa Ecclesia, quamvis ex rationabili causa et pia possint etiam alii Ecclesiæ applicari. Ratio est, quia per hanc qualemcumque translationem acquiratur jus illi Ecclesiæ, quia illa quodammodo suscipit onus alendi talem religiosum; et Episcopus acquirat etiam jus distribuendi et dispensandi talia bona; ac denique quia jura canonica ita disponere videntur satis rationabiliter. Quocirca, si contingat hunc religiosum revocari ad monasterium, non habet monasterium jus repetendi bona illo tempore acquisita, imo nec religiosus voluntarie illa deferre poterit, sine consensu Episcopi, cui jam fuit jus acquisitum, quoad dispensationem eorum. Et eadem ratione, si talis religiosus se transferat ab una Ecclesia in aliam, prout diximus facere posse, non poterit secum deferre bona acquisita ibi, sine licentia Episcopi, propter eandem rationem,

sed solum ea quæ suo actuali usui sunt moraliter necessaria.

22. *Quid quando simpliciter ejicitur sine tali aliqua translatione.*—At vero si hic ejectus nunquam proprie transfertur ad aliam Ecclesiam, quia nec beneficium in aliqua recipit, nec sub speciali obedientia alicujus Episcopi vivit, nec tanquam religiosus se gerit (sive hoc male, sive licite faciat), semper videtur mihi acquirere suæ religioni, illamque habere jus ad revocandam personam, et cum ea, omnia quæ acquisivit; et, si illa in tali statu moriatur, credo posse recuperare bona, si quæ reliquit. Ratio est, quia per solam ejectionem nulli alteri Ecclesiæ, nec certo aut determinato Episcopo acquisitum est jus ad talia bona, quia nullius Ecclesiæ ille est speciale membrum effectus, neque in ulla vivit aut alitur ut religiosus, sed ut alii clerici vel seculares. Unde in eo casu existimo habere locum quod dixit Sylvest., verb. *Apostasia*, quæst. 9, jus disponendi de bonis acquisitis a tali religioso pertinere ad supremum Prælatum religionis a qua ejectus est. Ipse tamen in hoc distinguit inter religiosos exemptos, et non exemptos, quod mihi non probatur. Nam si religiosus ejectus, est translatus, etiamsi exemptus sit, subjicitur Episcopo, et procedunt quæ diximus; quia per ejectionem totalem amittit jus exemptionis, quia desinit gaudere privilegiis suæ religionis, et ipsa etiam religio amittit hoc jus respectu talis personæ, quia, quantum potest, illam a se præscindit, et ita relinquit illam sub obedientia Episcopi, saltem quamdiu illam ad se non revocat: quod idem est in religioso non exempto, in eodem casu, in quo sit omnino translatus ad Ecclesiam secularem, seu potestatem Episcopi, tanquam proximi Superioris sui. Si autem translatio facta non est, tunc de exempto vere dicitur manere sub obedientia Prælati suæ religionis, saltem supremi, vel superioris illi, a quo ejectus est; et consequenter verum est illum acquirere suæ religioni, licet fortasse non acquirat suo monasterio, a quo ejectus est, sed applicatio sit in potestate Prælati superioris; tamen idem est proportionaliter de non exempto; nam, licet ille maneat subjectus Episcopo, id est quia ipse Episcopus est veluti superior Prælatum talis religionis,

